

Просто і доступно ПРО ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ

В оригіналі написано...» – сподіваюсь, що читач неодноразово чув цей вираз під час слухання проповіді чи в розмові. Хоча ці слово вживає невелика кількість людей, це ті, хто вивчав давньо-єврейську чи давньо-грецьку мови, або має опосередковане знання про них, вони набули значного поширення, ставши свого роду шаблоном. Моя перша Біблія була Синодальна і саме під час її читання я увірував у Господа. Також основні істини моєї віри були формувалися саме завдяки Синодальній Біблії. Блаженний час, коли я насолоджувався читанням слова Божого, продовжувався декілька років. Одного разу мені довелось почути дивні слова: «в оригіналі написано...», після чого «блаженство» читання слова Божого змінилось на читання Синодального перекладу. Коли я чув ці слова на початку мого слідування за Господом, в моїй голові роїлися такі питання: якщо «в оригіналі написано» по-іншому, чи можна довіряти перекладу Біблії, який я читаю; чи все правильно переклали перекладачі; де і як переклад відрізняється від «оригіналу»; а що ж насправді написано «в оригіналі»? Думаю, що я не один, в кого виникали чи виникають подібні питання відносно «в оригіналі написано...» Нижче ми повернемося до питання про оригінал і більше детально розглянемо його. Я дякую Господу, що з часом Він допоміг мені «розв'язати» цей вузол і читати слово Боже без упередження. З огляду на власний досвід перекладу Нового Завіту і вивчаючи історію написання та передачі тексту Біблії, я хочу поділитися думками і фактами в надії, що це допоможе краще розуміти процес перекладу Біблії в історії, а також пояснити основні принципи перекладу в цілому.

Біблія, слово Боже, перш ніж ми змогли її отримати, пройшла дуже довгий шлях через руки багатьох людей: самого автора книги, перепищиків, перекладачів і друкарів. Ось вона в нас, ми її тримаємо і читаємо. Але як так сталось, що ми можемо читати слово Боже нашою рідною мовою? Історія перекладу Біблії заслуговує особливої уваги і вивчення. В цій статті ми розглянемо особливості перекладу слова Божого з біблійного, історичного та нормативного куту зору і дамо відповідь на супутні питання.

Що спільного між пірамідами і книжками? На перший погляд це не сумісні поняття, бо одне відноситься до архітектури, а друге — до літератури. Але якщо їх розглядати як втілення ідей чи думки, ми можемо співставити їх як відображенням конкретного задуму. Стародавні єгиптяни будували піраміди, храми та монументальні архітектурні споруди для того, щоб в них чи на них закарбувати і документувати свої досягнення у вигляді висічених чи намальованих написів. В той самий час євреї, а саме Мойсей, інші пророки і письменники, залишили після себе книжки, написані чорнилами на козячих шкірах. Порівняння пірамід і книжок є ілюстрацією, яка демонструє, що хоча камінь чи будівельний матеріал є більш витривалими ніж чорнила і пергамент, але важливішим виявився не метод написання, а суть чи зміст тексту. Пройшов час і що ми маємо сьогодні? Книжки, які писали євреї, стали надбанням всього людства, розповідаючи про Бога Творця і Спасителя, а піраміди стоять пам'ятниками «релігії мертвих». В підсумку ми маємо факт, що книжка має більше перспектив впливати на історію вцілому, і особисто на конкретну людину, ніж монументальні споруди. Книжка є найкращим засобом для навчання, бо за її допомогою можна передати думку чи ідею наступним поколінням. З часом технологія зведення пірамід була втрачена. Навіть сьогодні вчені не прийшли до єдиної думки відносно їх будівництва. Натомість, книги, написані євреями про Бога Авраама, Ісака, Якова та їхню історію, перекладені на тисячі мов світу. Переклад книжки свідчить, що ідея, яку вона несе, цінна для людей інших культур і має право на життя, долаючи мовний бар'єр. А книжка, яка передається поколіннями, стає універсальною, долаючи часовий бар'єр. У світі є декілька книг, які претендують називатися «святим писанням». Для

прикладу, мусульмани вважають Коран словами Аллаха, які передав пророк Мухаммед, а записали його секретарі. Говорячи про Біблію, ми визнаємо авторство окремо кожної книги за людиною, а вцілому авторство всієї Біблії, Святого Писання — за Богом. Отже перше, що необхідно підкреслити: для написання Біблії Бог вживав різних людей, у різні часи, які є представниками різних соціальних груп і які використовували різні жанри. Принаймі залишається невідомим авторство лише декількох книг. В підсумку ми маємо колегіальне написання Біблії. Не один Мойсей написав усі книги Старого Завіту, і не один Павло являється автором книг Нового Завіту. Доречі сам Павло вказує, що користувався послугами секретарів. Якщо порівнювати Біблію і Коран, ми бачимо велику різницю в тому, що: 1. часовий проміжок написання Корану складає декілька десятиліть і воно здійснювалось протягом одного покоління, тоді як Біблія писалася різними людьми протягом сотень років; і 2. в основі Корану лежить об'явлення одного Мухаммеда, тоді як об'явлення в Біблії отримало багато людей. Той факт, що в процесі написання Біблії відображений досвід багатьох поколінь вказує на достовірність об'явлень. Вони хоча записані в різноманітних жанрах, але об'єднані однією тематикою — обіцянка про, підготовка до приходу, власне сам прихід, смерть і воскресіння Месії.

Друге важливе питання, на яке слід звернути увагу, є переклад євреями своїх Святих Писань на грецьку мову. Це переклад сімдесяти, відомий як «Септуагінта». Необхідність в цьому була викликана тим, що значна частина євреїв, яка проживала в Єгипті, вживала грецьку мову, тому для них і був зроблений переклад. В історії про виникнення цього перекладу є свідчення і про Птолемея II, який попросив євреїв зробити

переклад для бібліотеки в Олександрії близько 250 року до Р.Х. Розуміючи важливість передачі та навчання Закону і своєї історії для наступних поколінь тих, хто проживав за межами Ізраїлю, євреї роблять монументальну справу, яка згодом змінила світ – вони перекладали Святі Писання на саму поширену мову античності. Нас цікавить підхід до здійснення перекладу. Підсумок: як написання Біблії, так і її переклад, здійснювалися колегіально.

Третьє, на що слід звернути увагу, відноситься до поширення християнства, яке завжди супроводжувалось перекладом Нового Завіту, а також Біблії, на мови народів світу. Історія перекладу Біблії на мови різних народів у значній мірі пов'язана з появою писемності серед багатьох з них. Місіонери часто ставали перекладачами Святого Писання повністю чи частково, що потребувало чималих інтелектуальних і матеріальних зусиль. Є приклади, коли окремі особи робили переклад самотужки, але зазвичай він звершувався колегіально. Так Ієронім (347–420) зробив переклад Біблії на латинську мову, яким користуються і сьогодні. Однак цей переклад зазнав пізнішої редакції. Переклад Вікліфа (John Wycliffe – 1328–1384) став предвісником реформації і послужив поштовхом для перекладу Біблії на розмовні мови народів Європи. Власне, відомий переклад короля Якова (King James Version - 1611) ознаменував сталу тенденцію в перекладі Біблії – колегіальну перекладацьку роботу. Це не було щось нове, бо і до нього здійснювалися колегіальні переклади, однак саме він послужив стандартом для англійських видань Біблії задіювати 95 бібліїстів. Є велика кількість перекладів Біблії різними мовами, але якщо подивитись на загальну картину, то користуються більшим авторитетом ті, які здійснювалися колегіально.

Четверте, про що слід сказати, впливає з попереднього пункту, а саме колегіальною роботою над перекладом. Усвідомлюючи відповідальність в досягненні проповіддю Євангелії своїх співвітчизників, а згодом інші народи, в 1804 році в Англії було започатковане Біблійне товариство, яке об'єднало зусилля християн в друкарстві, поширенні та перекладі Біблії. Пізніше такі ж товариства появились в других країнах. Як ми бачимо, християни об'єднуються в тому, щоб друкувати, поширювати і перекладати Слово Боже. Знову повторюється колегіальність.

П'ятий пункт відноситься до реалій нашого сьогодення. Біблію писали давньо-єврейською та давньо-грецькою мовами різними людьми, яких надихав Дух Божий, тому як євреї, так і християни визнають її авторство за Богом. Згідно із загальноприйнятими законами, право власності виробу належить тому, хто його створив. А коли ми говоримо за книгу, то за автором залишається право власності. Тут потрібно чітко наголосити, що авторським правом на Біблію не може володіти будь-хто з людей чи будь-яка організація, а лише Бог. У нашому випадку, мова йде про переклад Біблії. Тому перекладач, хоча і працює над перекладом, не являється автором. Біблія займає унікальне місце серед книг. Бог, як автор Біблії, дозволив людям писати, розповсюджувати і перекладати Його Слово, що накладає велику відповідальність на тих, хто це робить. З огляду на це, жодна християнська деномінація чи церква, тим більше будь-яка особа, не можуть заявити чи вважати, що Біблія належить їм. Ми, як люди, можемо читати, виконувати, інтерпритувати чи коментувати, перекладати, друкувати і розповсюджувати у визначений спосіб Біблію. На підставі сучасних законів і ради справедливості потрібно сказати, що авторським пра-

вом на переклад Біблії можуть володіти Біблійні товариства, християнські видавництва чи організації, союзи чи об'єднання церков. Це розуміють ті, хто серйозно займаються перекладом і розповсюдженням Біблії, утворюючи з цією метою Біблійні товариства і християнські видавництва. Хоча не обходиться без винятків, коли окремі люди привласнюють собі авторське право на Біблію чи Новий Завіт.

Очевидний факт, що автори книг Біблії використовували різні жанри для написання, це — проза, поезія, історія, апокаліптика, листи, притчі. Також кожен біблійний автор мав свій стиль викладу, форму побудови речення, логіку. В перекладі Біблії слід все це враховувати. Вище я писав про колегіальний підхід як в написанні, так і в перекладі Біблії. Бажання робити переклад Старого чи Нового Завітів є добрим, але коли одна особа намагається здійснити цю працю, такий метод є не виправданим. Уявіть собі, яким літературним талантом має володіти одна людина, щоб вірно передати прозу Книги Ісуса Навина та поезію Псалмів, розповідь Мойсея про заснування світу, історію Авраама та викладену в поезії драму Осії. Подібна ситуація з перекладом Нового Завіту. Стиль Павла, равина за освітою, який майстерно володів давньо-грецькою мовою, відрізняється від простої мови Івана, рибалки з Галілейського озера. Грек Лука, за фахом лікар, та єврей Матвій, митник (бухгалтер), будували речення у властивій їм формі. Логіка Луки в написанні була причинно-наслідкова, а Матвій писав так, як рахував гроші: групував матеріал, щоб в підсумку все зійшлося. Кожен перекладач, як і всі люди, має свої сильні чи слабкі сторони в тому, щоб передати думку біблійного автора. Йому буде легко перекладати одного автора, а переклад іншого може «не дотягувати» до відповідного рівня.

Одноосібний переклад нагадує зйомку фільму, де один артист грає ролі всіх героїв по черзі, або один музикант намагається виконати партію для окремого інструменту всього оркестру. Найкращим підходом для перекладу Біблії є колегіальний метод, коли працює група перекладачів і кожен працює над книгою, яку він добре знає. Адже Біблія містить 66 книг, які були написані понад 40-а авторами.

Як видно, Біблія по суті являється «колегіальною»: вона писалась колегіально, перекладалась колегіально, розповсюджується колегіально, бо спрямована вона всім людям. Бог передав Своє Слово через багатьох людей, дозволивши їм перекладати, проповідувати і тлумачити його.

Тут я хочу подивитись на стан справ з українськими перекладами Біблії. Розглядаючи вцілому, переклад Біблії є свого роду «латмусовим парером», який показує стан народу в ставленні до Бога, Його Слова, церкви та християнства. Також переклад Біблії відображає здатність церкви в конкретній країні в досягненні народу через поширення Святого Писання. Власне переклад Біблії є вехною сходинкою в тому, що робить церква для суспільства. Від розуміння важливості утворення і утримання церквами учбового християнського закладу, де вивчаються оригінальні мови, до видавництва Біблії, відбувається клопітка, етапна робота багатьох людей. Адже саме більше, що Бог дав людям, що можна взяти в руку і побачити власними очима — є слово Боже, Біблія.

Дяка Господу, що українці мають переклад Біблії своєю мовою і працюють в цій сфері. Тільки за останніх 20 років здійснено декілька перекладів Біблії, серед яких: переклад Українського Біблійного Товариства, який здійснив

Рафаїл Турконяк (2020); переклад Валерія Громова, здійснений під проводом Національної Академії Наук України (2020). Також є переклади Нового Завіту. Серед них можна відмітити нещодавно виданий переклад Юрія Попченка (2020). Інші переклади Нового Завіту вийшли в кінці минулого століття. Праця продовжується і це добра ознака, що українці постійно освідомлюють важливість роботи над текстом Біблії і донесення слова Божого своїм співвітчизникам сучасною розмовною мовою.

Кожного разу, коли починається робота над перекладом, перекладачі вибирають методологію, тобто яким чином вони будуть його здійснювати. Для кращого розуміння самого процесу перекладу Біблії необхідно знати, що є три основні його види: наблизений до оригінального тексту, літературний та парафраз. В наблизеному до оригінального тексту перекладачі намагаються передати текст так, щоб максимально зберегти його значення в перекладі. До цього виду перекладів відноситься вже згаданий King James Version (анг.) та переклад Огієнка (укр.). В літературному перекладі перекладачі хочуть передати основну думку речення чи тексту оригіналу розмовною мовою свого народу. До таких перекладів відносяться Синодальний переклад (рос.), New International Version (анг.) та новий переклад Українського Біблійного Товариства (укр.). До парафразів відносяться ті переклади, де не ставиться за мету передати точно лексичну форму тексту, а переказати його думку. В цьому випадку наголос робиться на простій та доступній формі переказу ідеї чи думки. Сучасні переклади на розмовну мову часто являються парафразами. Є проміжні переклади, де є елементи двох вищезгаданих видів передачі тексту. Також є підрядні переклади. Це особливий вид перекладу, розрахований не для публічного читання, а для поглибле-

ного вивчення оригінального тексту та порівняння його з існуючими перекладами. Кожен із згаданих типів перекладу сфокусований на певну групу читачів, використовуючи доступний для цього набір слів чи форму побудови речення. Так, наприклад, перекладачі New International Version вживали лексичний запас слів рівня 7 класу загально-освітньої школи, тому для великого кола людей, особливо молоді, цей переклад був доступним і зрозумілим.

Хочу звернути окремо увагу на підрядний переклад Нового Завіту, учасником якого є автор цієї статті. Розпочався він в 2012 року і є першим підрядним українським перекладом. На сьогодні вже видано 4 книжки, це - Листи Тимофію, Титу, Филимону; Листи Ефесянам і Галатам; Лист Римлянам; Євангелія від Луки. Праця над іншими книгами продовжується. Більше інформації ви знайдете на сайті www.Ukrinterlinear.com де можна переглянути ці та інші, ще не надруковані, книги.

Коротко хочу зупинитись на критичних заяві про недосконалість перекладів Біблії та появі нових перекладів. Особисто мені довелося почути доволі коментарів відносно цих двох питань, тому вбачаю необхідність зробити пояснення з цього приводу. Переклад є перекладом, а тим, хто має схильність критично ставитись до них, хочу порадити вивчити давньо-єврейську і давньо-грецьку, щоб читати тексти безпосередньо оригінальними мовами. Також є певна критика відносно нових перекладів, мовляв: навіщо робити нові, коли вже є «прийнята» Біблія. Одна з причин, чому постійно потрібно працювати над перекладами, полягає в природніх змінах розмовної мови. Кожних 30 років мова зазнає змін, тому що появляються нові слова, або набувають нових значень старі слова. Також є слова, якими переста-

ють користуватися. Для прикладу можна взяти слово «кликати». В реченні: «Я кликав, але він не відповідав» — без контексту не можливо визначити про що йде мова: про людину, яку кличуть, чи про комп'ютер, який «завис». Зазвичай це слово означає «звати когось». Тепер воно набуло значення «натискати клавіатуру або картинку на комп'ютері чи мобільному телефоні» і походить від англійського слова «click».

На початку статті я згадував про вираз «в оригіналі написано», а тут я хочу розглянути важливе питання, яке стосується цього визначення. Нажаль, свідомо чи не свідомо відбуваються спекуляції з його використанням. Люди, які менше обізнані з станом біблійних рукописів на сьогодні, а користуються популярними джерелами, свідомо вірять, що є «оригінал». А ті, хто добре знається в цій царині, говорячи про «оригінал», не свідомо можуть пропускати деталі, відомі тільки фахівцям, з чого інші роблять однозначні висновки про існування «оригіналу». Потрібно розуміти і знати, що до нас не дійшли оригінальних рукописів, які були написані чи продиктовані безпосередньо пророками і апостолами. Все, що є поступним для нас сьогодні — це копії книг Старого і Нового Завітів, повністю чи їх частини, які переписувались протягом століть і дійшли до нас. Зараз ми подивимось, як виглядають справи з Новим Заповітом. Самим раннім відомим сьогодні рукописом Нового Завіту є P52 і датований він між 100-150 роками від народження Ісуса Христа. Це маленький кусочок чи фрагмент Євангелії від Івана 18:31-33, 37-38, знайдений в Єгипті. Відомо, що апостол Іван написав Євангелію в 90-их роках після народження Ісуса Христа. Тобто проміжок часу від написання оригінального тексту до знайденої копії складає всього декілька десятків років. Є ще три копії рукописів Нового

Завіту, які датовані другим століттям. Для того, щоб розуміти значення цих цифр, зробимо порівняння з античними письменниками і співставимо проміжок часу між написанням оригіналу і самою ранньою копією, яка дійшла до нас. Юлій Цезар — проміжок часу в 1000 років. Це означає, що прогалина між написанням оригінально тексту його твору і відомою нам першою копією сягає в 1000 років. Ми можемо тільки здогадуватися, як писарі переписували текст протягом такого довгого часу, однак ми приймаємо сам факт існування твору, написаного Юлієм Цезарем. Трохи краще виглядає Гомер і його «Іліада» — проміжок часу 500 років. Светоній — 800 років. Платон — 1200 років. Повертаючись до Нового Завіту, ми бачимо його велику перевагу над іншими творами античності, що дозволяє нам стверджувати про достовірність оригінально тексту і його копій. Також покажемо кількість рукописів Нового Завіту давньо-грецькою мовою, яка досягає майже до 5500. Це всі відомі нам рукописи, які були написані рукою до видання першого друкованого давньо-грецького Нового Завіту в 1516 року Єразмом Роттердамським. На користь достовірності Старого Завіту послужили знайдені біблійні тексти в Кумрані в 1947 році, що дало змогу співставити відомі до того часу тексти із знайденими манускриптами і визначити високий рівень їх правдивості. Підсумовуючи, ми маємо всі підстави стверджувати, що на основі існуючих рукописів Старого і Нового Завітів ми можемо сміливо говорити: «в оригіналі написано...», хоча самі оригінальні манускрипти, написані пророками і апостолами, до нас не дійшли.

Без перебільшення буде сказано, що одне з самих проблематичних питань стосовно перекладу відноситься до варіанту тексту давньо-грецького Нового Завіту: «Який з трьох варіантів рахується

самим правильним — Текст більшості, Текстус Ресептус чи Критичний текст?» Текст більшості, або Візантійський текст, називають ще церковним. Він вживався і вживається в церкві східного обряду (православ'я) протягом довгого часу. Проїшовши певний редакційний період до 7 століття, цей текст набув поширення у Візантійську епоху і він представлений самою більшою кількістю рукописів. Текстус Ресептус (в перекладі з лат. «загальноприйнятий текст») — таку назву отримав перший друкований давньо-грецький Новий Завіт, виданий в 1516 році. Базується він на пізніх рукописах, датованих дванадцятим століттям і має велику схожість з Текстом більшості. Протягом декількох десятків років цей текст також проходив редакцію і згодом набув завершеного вигляду, на основі якого були зроблені переклади Нового Завіту на європейські мови в період від шістнадцятого до дев'ятнадцятого століть. В цей самий час проходила інтенсивна наукова робота по вивченню давньо-грецького тексту Нового Завіту і пошук нових рукописів. Накопичення знайдених манускриптів більш раннього часу і порівняння їх з Текстусом Ресептусом привели до появи Критичного тексту в кінці дев'ятнадцятого століття. Враховуючи опрацювання більшої кількості ранніх рукописів, фахівці запропонували реконструювати текст Нового Завіту на основі всіх відомих рукописів. Згодом перекладачі почали віддавати перевагу Критичному тексту в перекладі Нового Завіту, тому в двадцятому столітті переважна кількість перекладів базується на ньому. Ось тут і виявилась розбіжність між прихильниками Текстуса Ресептуса і Критичного тексту. Більшість людей, хто не знає про існування «війни» між цими таборами, чують і читають тільки відголоски суперечок і фактів одних та інших. В кожному конкретному випад-

ку переклад Нового Завіту зроблений з Критичного тексту чи Текстуса Ресептуса. Різноманітність, які читачі виявляють між виданнями, часто є відмінністю саме цих двох варіантів текстів.

Нажаль, занадто велика конкретизація розбіжностей між текстами приводить до «згущування фарби», що негативно діє на загальне сприйняття біблійної істини. Намагання допоказати перевагу тільки однієї версії, і приниження іншої не повинно переходити межу критики, за якою руйнується аворитет слова Божого. Звісно є розбіжності між текстами, але слід наголосити на тому, що всі три тексти давньо-грецького Нового Завіту ясно і чітко проголошують основні принципи християнської віри: божественність Ісуса Христа, Трійцю, вчення про спасіння тільки через Ісуса Христа, вчення про покаєння і благодать Божу, божественну особу Духа Святого, богонадхненність слова Божого, другий прихід Ісуса Христа, вічне спасіння і покаєння. Розбіжності в тексті стосуються другорядних питань і граматичних форм, які складають декілька відсотків від загального тексту.

В закінченні необхідно відмітити, що є два фактори, які являються оцінкою будь-якого перекладу, це — час та читач. З плином часу люди, як фахівці, так і пересічні читачі, віддають перевагу тому чи іншому перекладу. Добрим прикладом є версія короля Якова (King James Version), якою користуються протягом 400 років англословні читачі, незважаючи на велику кількість інших перекладів англійською мовою. Згадавши про цей переклад, потрібно сказати ще одну особливість — редакцію старої версії. Мова не стоїть на місці і постійно розвивається. Тому з урахуванням сучасної лексики була зроблена редакція версії короля Якова (King James Version). Здебільшого зазнали зміни старі слова, а

структура речення зберіглась. Цей приклад достойний наслідування. Редакція старих перекладів є ще одією формою продовження його використання. Сьогодні український переклад Огієнка визнаний багатьма і ним користуються як в церквах, так і в приватному читанні. Редакція вже існуючого зарекомендовано перекладу вимагає менших ресурсів, ніж створення нового.

Саме головне. Бог передав Своє слово через пророків та апостолів давньо-єврейською, арамейською та давньо-грецькою мовами. Сьогодні ми читаємо Його в перекладі на різних мовах. Слово Боже завжди було, є і буде словом Божим, навіть в перекладі. Отже, як оригінал, так і його переклад є однаково слово Божим. Я не розумію як це працює, але факт очевидний — Дух Святий керував колись написанням

слова Божого через біблійних авторів, недосконалих людей, і так само Він продовжує працювати до сьогодні через перекладачів, також недосконалих людей, в тому, щоб люди всіх часів мали змогу повірити в Ісуса Христа через переклади. В цьому є щось надзвичайне, що не можна пояснити — люди читають різні переклади різними мовами, а всі однаково приходять до віри в одного Ісуса Христа.

Сподіваюсь, що в цій статті я зміг прояснити біблійні, теологічні та практичні питання відносно перекладу Біблії, що послужить для кращого розуміння «таємничого» процесу перекладу Слово Божого і як воно до нас дійшло.

Роман Капран,
бакалавр теології,

Голова Об'єднання Українських Батистських Церков у США (США)

Українська Навчальна Біблія

Протягом 6 років здійснюється робота над першою Українською Навчальною Біблією. Власне УНБ — це поєднання біблійного тексту в перекладі Огієнка і допоміжного матеріалу з English Standard Version Study Bible. Християнське видавництво Crossway, яке володіє авторським правом на ESV Study Bible, надало дозвіл для перекладу українською мовою допоміжного матеріалу, куди входять 25000 коментарів, вступ до кожної Книги Біблії, 50 статей, 200 карт, 200 таблиць, кольорові ілюстрації та діаграми.

95 біблійних фахівців працювали над створенням допоміжного матеріалу для ESV Study Bible. В перекладі з англійської мови Study Bible означає Навчальна Біблія. Загальний об'єм допоміжного матеріалу прирівнюється до навчання одного року в семінарії.

Створення УНБ відкриває багато можливостей, серед яких можна відмітити: заохочення молодого покоління до поглибленого вивчення Слова Божого українською мовою; також це буде добрим інструментом для священнослужителів, проповідників, лідерів малих груп; чудовий матеріал для особистого вивчення Біблії.

На сьогодні вже зверстана більша половина Книг Біблії — це весь Новий Завіт і значна частина Старого Завіту. Продовжується робота над іншими Книгами Старого Завіту і статтями.

Слава Богу, що протягом всього часу робота над УНБ не зупинялась і постійно надходили пожертви на виконання перекладу, редакції, корекції та верстки. Особливо ми вдячні за молитовну підтримку тим, хто згадує перед Богом про УНБ. Для такого проекту також

ЮДИ

1 Юда, раб Ісуса Христа, а брат Якова, покликаним, улюбленим у Бозі Отці та збереженим Ісусом Христом:

2 милість вам, і мир, і любов хай примножиться! **3** Улюблені, всяке дбання чинивши писати до вас про наше спільне спасіння, я признав за потрібне писати до вас, благаючи боротись за віру, раз дану святим. **4** Бо крадькома повходили деякі люди, на цей осуд віддавна призначені, безбожні, що благодать нашого Бога обертають у розпусту, і відкидаються єдиного Владики і Господа нашого Ісуса Христа.

1-2 Вступне привітання. Незважаючи на те, що Юда є братом Ісуса, він називає себе його **рабом** (гр. *дулос*), визнаючи у такий спосіб Ісуса Господом. Він також є **братом Якова**, який неодноразово згадується в Новому Завіті (Мт. 13:55; Д.А. 12:17; 15:13; 21:18; 1К. 15:7; Гл. 1:19; 2:9, 12; в той час єдиним Яковом, якого всі пізнавали, був Яків, брат Господній, а не апостол Яків, якого вбив цар Ірод – див. коментар до Д.А. 12:17). **покликаним.** Див. коментар до Рм. 8:30. Слово «**Улюбленим**» (гр. *дєприслівник агалао*) вказує на близькі стосунки між **Богом Отцем** і читачами. Це слово також вказує на особливу любов Бога, виявлену для їхнього спасіння. На самому початку Послання Юда нагадує християнам, яким загрозували псевдовчителі, що вони будуть **збережені** від падіння Божою силою. Такий вступ заздалегдь визначає впевнений і радісний висновок в Юд. 24-25.

3-4 Заклик Юди: боротися за віру. Юда наполегливо закликає читачів боротися за віру з облудними псевдовчителями.

3 Нагальна потреба захищати віру. Улюблені (гр. *агалетос*). Юда, як і Петро, пише в стилі, який допомагає йому підкреслити сильне особисте занепокоєння (пр. вв. 17, 20; 1П. 2:11; 4:12; 2П. 3:1, 8, 14, 17). Хоча Юда мав намір писати про **наше спільне спасіння**, нагальна потреба **боротися за віру** домінує навіть над провідною темою спасіння. «Віра» (відома й відкрита істина про Ісуса й спасіння в Ньому) була **раз дана святим** (ц.е. християнам). Інакше кажучи, до моменту написання Юдою цього Листа «віра» вже сформувалася й закріпилася в апостольському вченні першої церкви, а тому повинна була залишатися незмінною, незважаючи на постійні закиди й потребу в захисті. У відповідний період новозавітні Книги/Листи ще не були зібрані у повний канон Святого Письма, проте основоположне вчення Нового Завіту активно переказувалося в колі апостолів. Окрім цього, дея-

кими Посланнями вже почали обмінюватися церкви (Кл. 4:16). Цей вірш також дає зрозуміти, що після включення усіх схвалених апостолами Книг/Листів до новозавітного канону ніщо більше не можна додавати до Писання, оскільки суть віри була «раз дана святим». Це аж ніяк не узгоджується з вченням інших релігій, зокрема мормонством та ісламом, послідовники яких стверджують, що відомі нині новозавітні Книги містять спотворену інформацію, а тому додаткове вчення, якому по-справжньому можна довіряти, Бог залишив людям пізніше (наприклад, Книга Мормонів чи Коран, які в багатьох питаннях суперечать Новому Завіту). Зроблений висновок також відрізняється від офіційної позиції Римо-католицької церкви, яка полягає в тому, що усталена церковна традиція (на додачу до Святого Письма) має абсолютне божественне походження. Оскільки Послання Юди було включено до новозавітного канону, його спершу повинні були схвалити самі апостоли, а тому все, що ми в ньому читаємо, знаходиться в повній відповідності з апостольським вченням, джерелами першої церкви і вірою «раз даною святим».

4 Опис псевдовчителів та їхнього псевдовчення. **Крадькома повходили.** Юда починає свою розповідь про псевдовчителів згадкою про непряний шлях, яким ті потрапили до церкви. Спершу вони поводили себе як християни, хоча і діяли облудно. **Призначені.** Грецьке *прографо* означає «писати або визначити щось заздалегдь». Псевдовчителі не виникли зникаючої, оскільки їхня поява передбачена Богом і вони піддані **осуду** задовго до їхнього народження. Вони **обертають** (тобто перекручують і спотворюють) Божу **благодать** (насамперед прощення гріхів) на дозвіл на **розпусту** (див. коментар до 2П. 2:2), а також **відкидаються Господа Ісуса Христа**, очевидно використовуючи євангельське вчення про благодать як виправдання безбожного способу життя (пр. Рм. 3:8; 6:1, 15; 2П. 3:15-16).

необхідні чималі кошти і ми дякуємо за добровільні пожертви церквам і окремим особам, хто є спонсорами УНБ. Основна частка цієї допомоги надійшла від жертводавців з США. В першу чергу ця Біблія створюється для України, тому хотілося б бачити більш активну підтримку від церков і особистостей в Україні. Тут питання стоїть не стільки в сумі пожертви, скільки в бажанні підтримати видавництво УНБ. Тому

ми заохочуємо долучитися до підтримки саме тих, хто проживає в Україні. З питань підтримки в США звертайтеся до Романа Капран (610-513-8126 kapranr@yahoo.com), а в Україні до Василя Новаковця (380-67-377-2918 vasylnovakovets@gmail.com). Ведеться ретельний облік всіх коштів для УНБ. Для зразка приводиться Лист Юди, де можна побачити як виглядає розташування біблійного тексту і коментарі.

Роман Капран